

BIM: scherp opletten en goed afspreken

Nieuw digitaal 'gereedschap' en, andere werkprocessen die daarbij horen. Dat komt onafwendbaar af op partijen in de bouw, die steeds vaker samen met BIM gaan werken. Ze wisselen tot nu toe informatie uit via documenten. Met BIM gaan ze over op het uitwisselen en delen van elektronische data. Dat verandert de manier van samenwerken: minder volgtijdelijk, meer gelijktijdig en meer integraal.

Zoals dat gaat bij veranderingen, maakt BIM bouwpartijen onzeker over de juridische implicaties. Wat betekenen al deze veranderingen voor de contractuele verhoudingen tussen projectpartners? Welke consequenties zijn er voor de aansprakelijkheid en zaken als de intellectuele eigendom?

De tijd dringt bovendien, want werken met BIM doet snel opgang in de Nederlandse bouwpraktijk. De scope is enorm, BIM brengt ingrijpende veranderingen met zich mee in vele, zo niet alle bedrijfs- en projectprocessen.. Om juridische koudwatervrees voor BIM te helpen overwinnen, geven we in dit artikel een samenvatting van de nieuwste Kenniskaarten (4a en 4b) van de BouwInformatieRaad (BIR). Met scherpzinnigheid en goede afspraken is BIM juist een verrijking.

Anders, maar beter

Maakt BIM één klap een einde aan alles dat we kennen? Nee, onderzoek en praktijk wijzen uit dat de juridische verhoudingen in BIM-projecten niet heel anders liggen dan in 'traditionele' projecten. Zeker in de BIM-praktijk die zich in ons land ontwikkelt, verandert er in essentie niet heel veel.

Anders dan vaak wordt gedacht, werken projectpartners doorgaans niet in één centraal model, waar ze 'ongemerkt' elkaars data zouden kunnen veranderen. In plaats daarvan werkt iedere partner in de praktijk in een eigen aspectmodel. . De aspectmodellen worden periodiek afgestemd in een coördinatiemodel, waarna iedereen weer verder werkt in zijn eigen model. Iedere projectpartner is en blijft verantwoordelijk voor zijn eigen aspectmodel. Zo is het altijd duidelijk wie 'eigenaar' is van welke informatie.

Eén reden voor deze werkwijze is, dat het technisch en organisatorisch vooralsnog heel lastig blijkt om in één centraal model te werken. Maar belangrijker is wellicht dat projectpartners allemaal verschillende software gebruiken. Iedere specialist (architect, constructeur, installateur, bouwkundige aannemer, toeleverancier, ...) kiest bij voorkeur het beste gereedschap voor zijn vak. Voor een goede vakuitoefening heeft iedere specialist bovendien een specifieke set gegevens nodig. Het is niet handig om al die gegevenssets in één centraal model te willen stoppen. Dat met aspectmodellen tevens een aantal potentiële juridische knelpunten wordt omzeild, is mooi meegenomen.

Overigens kan BIM moeilijk los worden gezien van andere ontwikkelingen in het bouwproces.

- Opdrachtgevers stellen steeds vaker een 'integrale vraag' (in de vorm van functionele specificaties), die noopt tot een integraal antwoord. Daartoe moeten projectpartners nauw samenwerken.
- Een hiermee samenhangende trend is dat er steeds meer geïntegreerde contracten worden gesloten voor bouwprojecten. De verantwoordelijkheid voor ontwerp, uitvoering, onderhoud en soms zelfs financiering wordt in één contract ondergebracht.

De juridische consequenties van dergelijke ontwikkelingen zijn aanzienlijk groter dan de juridische consequenties van het werken met BIM. Sterker nog: de BIR is ervan overtuigd dat BIM, naast Systems Engineering, een uitstekend hulpmiddel is om de verantwoordelijkheden, aansprakelijkheden en risico's die samenhangen met geïntegreerde contracten, adequaat in te vullen en te beheersen.

Aandachtspunten

Uiteraard blijft het juridisch opletten geblazen, ook met BIM! Meer nog dan voorheen zijn bouwpartners in een BIM-omgeving voor de kwaliteit van hun werk afhankelijk van elkaars input en output. In verband met aansprakelijkheidskwesties blijft het dan ook heel belangrijk om eventuele fouten in aangeleverde informatie te melden. Daar staat tegenover dat fouten in een BIM-omgeving eerder zichtbaar worden dan in een traditionele setting. Transparantie en openheid zijn hier de kernwoorden.

Digitale gegevens in een BIM zijn waardevol voor de opdrachtgever/beheerder in verband met hergebruik voor facility management, beheer en onderhoud. Het is belangrijk om goede contractuele afspraken te maken over eventuele overdracht van eigendom aan en/of gebruik van informatie door de opdrachtgever. Onbedoeld hergebruik van een ontwerp moet bijvoorbeeld worden voorkomen. Principieel is dit niet anders dan bij de overdracht van informatie op papier, maar de drempel voor onbedoeld hergebruik van digitale gegevens is mogelijk wat lager.

In BIM-projecten is op dit moment vaak een 'BIM regisseur of -coördinator' actief, naast de projectleider. Deze is onder meer verantwoordelijk voor de coördinatie en integratie van de aspectmodellen van de verschillende projectpartners. Hij voegt periodiek de aspectmodellen samen, controleert of alles past en geeft leiding aan het oplossen van problemen die daarbij aan het licht komen. De juridische positie van deze rol vraagt aandacht. Waar houden de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de projectleider op en waar beginnen die van de BIM regisseur? Er is al gauw sprake van een overlap. De rol van de BIM regisseur is vergelijkbaar met die van de partij die in het traditionele ontwerpproces een zogenaamde "coördinatieopdracht" heeft. Dat geldt ook voor de bijbehorende verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden.. Een aparte BIM regisseur is nu vaak nog nodig, omdat er nog weinig projectleiders zijn met voldoende BIM-kennis. Maar over een aantal jaren heeft de 'traditionele' projectleider naar verwachting voldoende bagage om ook de rol van BIM regisseur of -coördinator op zich te kunnen nemen.

Werkafspraken

Behalve dat taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden juridisch goed moeten zijn geregeld, is het belangrijk dat projectpartners in een BIM-project goede werkafspraken maken. Daarvoor stellen projectpartners doorgaans gezamenlijk een 'BIM Protocol' of een 'BIM Uitvoeringsplan' op. Daarin worden afspraken vastgelegd over onder andere:

- doelen van de inzet van BIM (waarvoor zal het BIM worden gebruikt in dit project: alleen voor het genereren van consistent tekenwerk? Of ook voor het uitvoeren van uiteenlopende analyses?);
- de fasering van het BIM-proces;
- de te leveren output per projectpartner per fase;
- de organisatie van de samenwerking;
- aan de opdrachtgever te leveren informatie/data bij oplevering van het werk;
- de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de BIM manager;

- procedures voor de uitwisseling van data, c.q. disciplinemodellen en het gebruik van (open) standaarden daarbij;
- te gebruiken hard- en software;
- procedures voor de handelwijze(n) bij meningsverschillen in het BIM-team.

BIR Kenniskaart nr. 4a bevat een checklist van afspraken die projectpartners in een BIM Protocol moeten vastleggen. De inhoud van de Kenniskaart is niet helemaal opnieuw bedacht, maar is in feite een verzameling van 'best practices' uit de praktijk. Een deel van de protocolafspraken moet 'kracht van contract' krijgen. Het is daarom wenselijk dat projectpartners een BIM Protocol opstellen voordat de definitieve contracten worden getekend.

Lees hier meer:

- Kenniskaart nr. 4A: BIM juridisch, algemeen;
- Kenniskaart nr. 4B: BIM juridisch, checklist BIM-werkafspraken.

Redactie: Dik Spekkink

Voor meer informatie zie www.bouwinformatieraad.nl

of neem contact op met de clustertrekker Proces Dik Spekkink dik@spekkink.nl